stálé. Květenství husté, bohatě větvené, mnohokvěté, kytkovité, ± bez listenů; květní stopky krátké, ± zdéli kalicha, tenké až nitkovité. Květy 5četné; kališní lístky dužnaté, na bázi srostlé, zelené, cípy trojúhelníkovité, 1,0–1,3 mm dl.; korunní lístky volné, vejčité až kopinaté, 3–4 mm dl. a 1,3–1,8 mm šir., 2–3 × delší než kalich, tupě zašpičatělé, bílé; tyčinek 10, ve 2 kruzích, nitky bělavé, prašníky tmavě fialové; nektariové šupiny kopisťovité; plodolisty slabě srostlé, vejcovité, čnělka krátká. Měchýřky za zralosti přímé, blanité, bělavé, 4–5 mm dl., s drobnými papilami. VI. Chf.

$2n = 64$ (ČR: 17b. Pavl. kop., 70. Mor. kras), 68 (ČR: 41. Stř. Povlt.), 34, 51, 85, 102, 136 (extra fines)

Variabilita: Rostliny z některých extrémních lokalit (Mohelno; Šibeničník u Mikulova) se vyznačují drobnějším vzrůstem, velmi krátkými a širokými, téměř kulovitými nebo obvejcovitými listy a poněkud drobnějšími květy. Tyto rostliny byly někdy ztotožňovány s druhem *Sedum microphyllum* BAST. ex DC., původem z jz. Evropy. V kultuře však ztrácejí své charakteristické znaky; jedná se tedy o ekomorfózu bez větší taxonomické hodnoty. Z jižní Evropy, zvl. z Balkánu, byla popsána celá řada odchylek, které vyžadují další studium. Z rozsáhlé karyologické variability byly u nás zjištěny pouze rostliny tetraploidní.

Ekologie a cenologie: Výslunné suché skalnaté svahy a kamenitá místa, dosti často i na druhotných stanovištích, např. na kamenných zídkách. Zpravidla vyhledává bazické substráty, především vápence, čediče a hadce. Hemerofilní druh, místy se chová jako epekofyt. Roste ve společenstvech svazů *Asplenion serpentini, Alysso alyssoidis-Sedion albi, Alysso-Festucion pallentis* a *Helianthemo cani-Festucion pallentis*.

Rozšíření v ČR: Vyskytuje se v územích s přirozenými skalnatými stanovišti, roztroušeně až hojně v termofytiku a teplejších částech mezofytika ve stř. a s. Čechách a na jz. Moravě od Znojma po Moravský kras, jinde pouze izolovaný výskyt, jako na Horažďovicku, Pavlovských kopcích a u Štramberka. Velmi často pěstován a zplaňuje, zejména v blízkosti obcí a hradů, u některých lokalit není možné jednoznačně určit původnost. V kolinním a suprakolinním stupni (max.: Milešovka, ca 800 m). – Mapy: ŠMARDA XM 1963: map. 213 (Morava).

T: 1. Doup. pah. (okolí Kadaně), 4a. Loun. střed. (hojně), 4b. Lab. střed. (hojně), 6. Džbán (převážně druhotně), 7. Středočes. tab. (Házmburk; Říp; Číčovice u Okoře; jinde asi jen zplanělý), 8. Čes. kras (hojně), 9. Dol. Povlt. (hojně), 10. Praž. ploš. (Popovice u Brandýsa nad Labem; Jirny; jinde asi druhotně), 11. Stř. Pol. (Chroustov u Kouřimi; jinde zplanělý), 12. Dol. Pojiz. (druhotně), 14. Cidl. pán. (zplanělý), 16. Znoj.-brn. pah. (roztr.), 17b. Pavl. kop. (hojně), 20b. Hustop. pah. (Tvarožná; Šlapanice; jinde druhotně). – M: 24. Hor. Poohří (zplanělý), 27. Tachov. bráz. (Brod nad Tichou; Kočov u Plané; zda původní?), 28. Tep. vrchy (f. Svojš. pah. snad původní, jinde zplanělý), 30. Jesen.-rak. ploš. (druhotně), 31. Plz. pah. (zplanělý), 32. Křivokl. (hojně), 34. Plán. hřeb. (zplanělý), 35. Podbrd. (zplanělý), 36a. Blat. (nepůvodní), 37b. Suš.-horaž. váp. (Horažďovice; Hejná), 37f. Strak. váp. (vz.), 41. Stř. Povlt. (roztr.), 44. Mileš. střed., 45. Verneř. střed. (roztr.), 47. Šluk. pah. (zplanělý), 48. Luž. kotl. (zplanělý), 50. Luž. hory (Tolštejn), 51. Polom. hory (vz.), 52. Ral.-bez. tab. (vz.), 53. Podješ. (zplanělý), 54. Ješ. hřb. (Hlubocký hřeben), 56. Podkrk. (údolí Jizery; údolí Kamenice; Vrchlabí; zda původní?), 60. Orl. opuky (druhotně), 62. Litomyš. pán. (zplanělý), 63. Českomor. mezih. (Moravská Třebová, sotva původní), 64. Říčan. ploš. (druhotně), 65. Kutnoh. pah. (asi jen druhotně), 66. Hornosáz. pah. (druhotně), 67. Českomor. vrch. (zplanělý), 68. Mor. podh. Vysoč. (roztr.), 70. Mor. kras (hojně), 71. Drah. vrch. (údolí Velké Hané, zda původní?), 74. Slez. pah. (zplanělý), 75. Jes. podh. (Dolní Vikštejn u Vítkova, asi zplanělý), 76. Mor. brána (Štramberk, jinde jen druhotně).

Celkové rozšíření: Evropa (na sever po Alandy, v evropské části SSSR pouze v Pobaltí a v Karpatech), s. Afrika, Turecko, Kavkaz. – Mapy: MEUSEL et al. 1965: 197.

Význam: Často pěstován na zahrádkách a skalkách jako okrasná rostlina, např. v cv. Murale, který se vyznačuje červeně zbarvenými listy a narůžovělými květy.

8. *Petrosedum* GRULICH – panetřesk, rozchodník

Petrosedum GRULICH Preslia 56: 39, 1984. – Syn.: *Sedum* L. Sp. Pl. 430, 1753 p. p. – *Sedum* sect. *Acutifolia* HAW. Philos. Mag. 173, 1825. – *Sedum* sect. *Sedum* ser. *Rupestria* BERGER in ENGLER et PRANTL Natürl. Pfl.-Fam., ed. 2, 18a: 456, 1930.

Lit.: HOLUB J. (1972): Rozchodník bledožlutý – Sedum ochroleucum Chaix ap. Vill. 1786 – nový antropofyt československé květeny. Zpr. Čs. Bot. Společ. 7: 79–82. – T'HART H. (1978): Biosystematic studies in the Acre-group and the series Rupestria Berger of the genus Sedum L. Utrecht. – GRULICH V. (1988): Rod Petrosedum v Československu. Muz. a Součass., ser. natur., 2(1987): 23–37.

Vytrvalé, lysé nebo v květenství žláznaté byliny. Kořeny nitkovité. Lodyhy poléhavé nebo vystoupavé, často kořenující. Listy dužnaté, střídavé, válcovité nebo shora velmi lehce zploštělé, v obrysu čárkovité, na průřezu téměř okrouhlé, celokrajné, na bázi s ostruhovitým výběžkem, na vrcholu s tuhou ostrou špičkou. Květonosné lodyhy přímé, květenství složeno z vidličnatě větvených vijanů; květní

Tab. 90: 1 *Oreosedum album*, 1a – souplodí. – 2 *O. villosum*. – 3 *Spathulata spuria*. – 4 *Petrosedum erectum*. – 5 *P. reflexum*, 5a – květenství před rozkvětem, 5b – souplodí.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

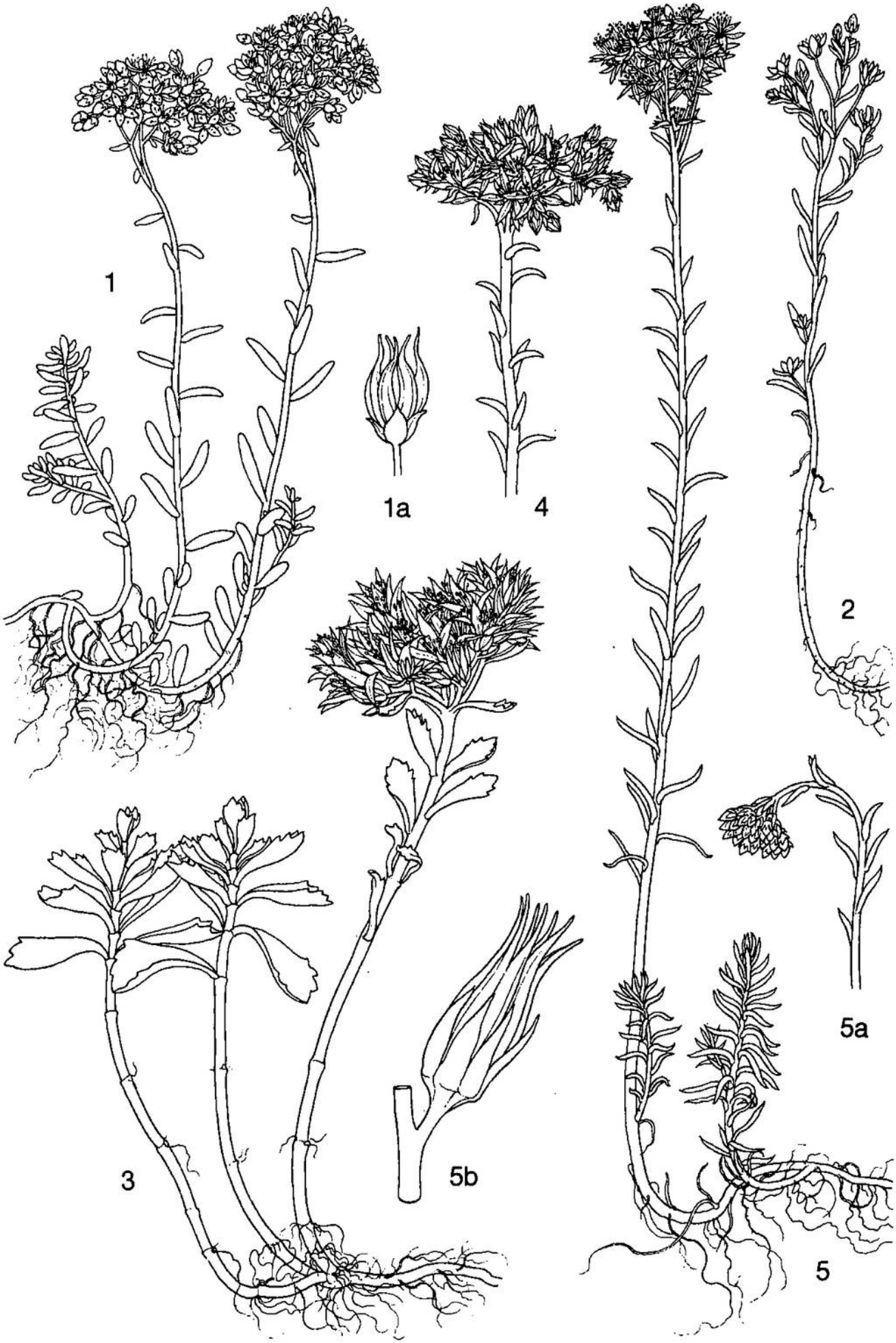

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

stopky kratší než kalich, zpravidla s listeny. Květy pravidelné, oboupohlavné, 6−7četné; kališní lístky úzce trojúhelníkovité, přirostlé na rozšířenou část květních stopek; korunní lístky hvězdovitě rozestálé, zřídka přímé, úzce vejčité až kopinaté, delší než kalich, sytě žluté, vz. žlutobílé; tyčinky ve 2 kruzích, vnější epipetalní; nektariové šupiny čtvercovité, žluté; plodolisty na bázi krátce srostlé a hřbetem přirostlé k rozšířené části květních stopek a bázi květních obalů, dlouhé, úzké, čnělka dlouhá, zakřivená. Měchýřky přímé, blanité, válcovité, semena četná, podlouhle elipsoidní. − Asi 9 blízce příbuzných druhů v Evropě, s. Africe a z. Asii, zvl. ve Středozemí. − Entomogam.

1a Korunní lístky světle žlutobílé, přímé; květní stopky a kališní lístky hustě žláznaté; kališní lístky 6−7 mm dl.; rostliny živě zelené, neojíněné . . . . . **3. *P. anopetalum***
b Korunní lístky sytě žluté, hvězdovitě rozložené; květní stopky a kališní lístky lysé nebo jen s několika žlázkami; kališní lístky 2−4 mm dl.; rostliny tmavozelené, ± sivě ojíněné 2
2a Květenství před rozkvětem nicí; kališní lístky 3−4 mm dl.; rostliny drobnější, slabě až středně ojíněné. Druh přirozených stanovišť . . . . . **1. *P. reflexum***
b Květenství před rozkvětem přímé; kališní lístky 2−3 mm dl.; rostliny statné, silně ojíněné. Druh pěstovaný a zplaňující . . . . . **2. *P. erectum***

1. *Petrosedum reflexum* (L.) GRULICH − panetřesk skalní, rozchodník skalní Tab. 90/5

Petrosedum reflexum (LINNAEUS) GRULICH Preslia 56: 41, 1984. − Syn.: *Sedum reflexum* L. Fl. Suec., ed. 2, p. 463, 1755. − *S. rupestre* L. Sp. Pl. 431, 1753 sensu auct., an sensu orig.?

Exsikáty: Fl. Exs., Austro-Hung., no 3681. − Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 34. − PETRAK Fl. Bohem. Morav. Exs., no 749. − TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 565. − Extra fines: CALLIER Fl. Siles. Exs., no 1068. − Fl. Siles. Exs., no 688. − Pl. Polon. Exs., no 232.

Vytrvalé, ± řídce trsnaté byliny. Kořeny nitkovité. Lodyhy dužnaté, bylinné, poléhavé nebo vystoupavé, hustě olistěné. Listy tmavozelené, ± sivě ojíněné, přisedlé, přímo odstálé, na bázi lodyhy často až nazpět sehnuté, čárkovité, téměř válcovité, směrem ke špičce velmi lehce zúžené, 8−18 mm dl., 1,3−1,8 mm šir., na bázi s velmi krátkým, ostruhovitým výběžkem, na špičce s krátkou, tuhou, hyalinní osinkou. Květonosné lodyhy vystoupavé, dole hustě, nahoře řídčeji olistěné, 10−25 cm vys. Květenství před rozkvětem nicí, zpravidla složeno z 3−5 vijanů, vz. dále větvených, s centrálním květem, lysé, vz. na kalichu s 5−10 žláznatými chlupy; květní stopky velmi krátké, silné, 1−2 mm dl., vždy s listeny. Květy zpravidla 6četné, vzácněji 7četné; kališní lístky srůstají s rozšířenou částí květní stopky, zelené, cípy úzce trojúhelníkovité, tupě zašpičatělé, 3−4 mm dl., po odkvětu na okrajích zřetelně zduřelé; korunní lístky hvězdovitě rozestálé, úzce kopinaté, na vrcholu tupě zašpičatělé, sytě zlatožluté, na hřbetu zeleně kýlnaté; tyčinky ve 2 kruzích, 5 mm dl., nitky zelenožluté, na bázi lysé nebo s papilami, prašníky žluté; gyneceum na bázi srostlé s květními obaly a rozšířenou částí květních stopek, plodolisty úzké, zelené až zelenožluté, čnělky 2,0−2,5 mm dl., ven vyhnuté. Měchýřky blanité, úzce válcovité, 6−7 mm dl., světle hnědé. Semena podlouhle elipsoidní, 1,0−1,5 mm dl., tmavohnědá. VI−VII. Chf.

$2n = 88, 112$ (extra fines)

Variabilita: Druh náleží do velmi složitého, taxonomicky dosud neuspokojivě řešeného druhového komplexu. Rostliny z přirozených stanovišť na našem území nevykazují významnější proměnlivost; zdá se, že rozdíly ve velikosti rostlin, bohatosti květenství a v ojínění nemají větší taxonomický význam. Variabilita druhu v celém areálu však vyžaduje další studium, zejména rozdíly v ojínění a v počtu chromozómů.

Ekologie a cenologie: Výslunné skály, suché, kamenité nebo vzácněji písčité půdy, na bezlesých místech nebo řídčeji i na světlinách v suchých dubových či borových lesích. Dává přednost nezapojené vegetaci na kyselých substrátech, na bazických podkladech (např. na permských slepencích) roste pouze na lokálně odvápněných místech. Roste ve společenstvech svazů *Alysso-Festucion pallentis* (diagnostický druh) a *Hyperico perforati-Scleranthion perennis.*

Rozšíření v ČR: Vyskytuje se roztroušeně až hojně v termofytiku a teplejších oblastech mezofytika, převážně ve stř. a s. Čechách a na jz. Moravě, skalnatými svahy kaňonů proniká až do z. a j. Čech, ojediněle i jinde. Převážně v kolinním a suprakolinním stupni (max.: Milešovka, ca 800 m). Územím ČR probíhá v. hranice areálu. − Mapy: GRULICH 1988: 27.

T: 1. Doup. pah. (roztr.), 2. Stř. Poohří (Podbořany), 3. Podkruš. pán. (roztr.), 4a. Loun. střed. (roztr.), 4b. Lab. střed. (roztr.), 5b. Roudn. písky (Dobříň), 6. Džbán (vz.), 7. Středočes. tab. (Házmburk; Říp; okolí Nelahozevsi a Veltrus), 8. Čes. kras (na nevápenných horninách vz.), 9. Dol. Povlt. (hojně), 10b. Praž. kotl. (Praha-Žižkov, asi †; Pitkovice), 11. Stř. Pol. (vz.), 12. Dol. Pojiz. (vz., hojněji v údolí Jizery u Mladé Boleslavi), 13. Rožď. pah. (vz.), 15c. Pard. Pol. (vz.), 16. Znoj.-brn. pah. (místy hojně), 20b. Hustop. pah. (Viničné Šumice; Vítovice), 21. Haná (Ohrozim). − M: 25a. Krušn. podh. vl. (roztr.), 27. Tachov. bráz. (vz.), 28. Tep. vrchy (údolí Mže; údolí Teplé; údolí Ohře), 29. Doup. vrchy (roztr.), 31.

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)

Plz. pah. (okolí Plzně), 32. Křivokl. (dosti hojně), 35. Podbrd. (vz.), 41. Stř. Povlt. (roztr.), 42. Votic. pah. (okolí Sedlčan), 44. Mileš. střed. (roztr.), 45. Verneř. střed. (vz.), 50. Luž. hory (Tolštejn), 51. Polom. hory (roztr.), 53a. Českolip. kotl. (vz.), 63k. Moravskotřeb. vrchy (Moravská Třebová), 67. Českomor. vrch. (Petrovice u Nového Města na Moravě), 68. Mor. podh. Vysoč. (roztr.), 69. Želez. hory (Semtěš; Bernardov; Podhůra u Chrudimi), 71. Drah. vrch. (vrch Kosíř u Slatinic).

Rozlišování druhů *Petrosedum reflexum* a *P. erectum* bývá zpravidla velmi obtížné a není možná ani spolehlivá determinace všech herbářových dokladů. Proto není možné respektovat lit. údaje, zejména týkající se nálezů na druhotných stanovištích. Většina takových údajů se pravděpodobně vztahuje k následujícímu druhu.

Celkové rozšíření: Střední a j. Evropa (od stř. Norska a j. Finska po s. Španělsko a Sicílii), na východ do Polska, ČR, Rakouska a sz. Jugoslávie. – Mapy: MEUSEL et al. 1965: 193; T'HART 1978: 102.

Poznámka: V zahradnické praxi se často setkáváme se jménem *Sedum rupestre*, vztahujícím se k ozdobným trvalkám. Pod tímto označením se však vesměs skrývají jiné druhy, zejména *P. erectum*. Skutečné *P. reflexum* se u nás prakticky nepěstuje.

2. *Petrosedum erectum* (T'HART) GRULICH – panetřesk přímý, rozchodník přímý Tab. 90/4

Petrosedum erectum (T'HART) GRULICH Preslia 56: 40, 1984. – Syn.: *Sedum rupestre* L. subsp. *erectum* T'HART Biosyst. Stud. 101, 1978. – *S. montanum* PERR. et SONG, sensu auct. bohem.

Vytrvalé, lysé byliny. Kořeny nitkovité. Lodyhy poléhavé nebo vystoupavé, hustě olistěné. Listy výrazně sivozelené, přímo odstálé, válcovité, na bázi s krátkým ostruhovitým výběžkem, na vrcholu krátce osinaté. Květonosné lodyhy vystoupavé, 15–40 cm vys. Květenství před rozkvětem přímé, tvořené okolíkem, složeným zpravidla z 5 vijanů s centrálním květem. Květy krátce stopkaté, zpravidla 6–7četné, s listeny; kališní lístky zelené, cípy trojúhelníkovité, 2,0–3,0 (–3,5) mm dl.; korunní lístky hvězdovitě rozestálé, úzce kopinaté, 7–10 mm dl., sytě žluté; nitky tyčinek zelenožluté, na bázi hustě pokryté papilami, prašníky žluté; plodolisty válcovité, čnělka ca 2,5 mm dl., ven vyhnutá. Měchýřky blanité, úzce válcovité, 6–7 mm dl. VI–VII. Chf.

$2n = 64$ (extra fines)

Velmi často pěstován jako ozdobná trvalka na zahradách a místy zplaňuje, zejména v blízkosti lidských sídel, v okolí hřbitovů, v chatových a zahrádkářských koloniích, silničních příkopech a teráskách a na železničních náspech, zpravidla na mělkých kamenitých půdách. Pochází pravděpodobně ze stř. části Středozemí, popsán byl ze s. Itálie.

Poznámka: Přiřazení pěstovaných rostlin, odlišných od druhu *Petrosedum reflexum*, k taxonu *P. erectum* se jeví jako provizorní a vyžaduje další studium.

3. *Petrosedum anopetalum* (DC.) GRULICH – panetřesk bledožlutý, rozchodník bledožlutý

Petrosedum anopetalum (DE CANDOLLE) GRULICH Preslia 56: 40, 1984. – Syn.: *Sedum anopetalum* DC. Rapp. Voy. Bot. Agr. 2: 80, 1808. – *S. ochroleucum* auct. non CHAIX in VILL.

Vytrvalé, volně trsnaté, živě zelené rostliny. Kořeny nitkovité. Lodyhy poléhavé, na konci vystoupavé, hustě olistěné. Listy přímo odstálé, válcovité, na bázi s krátkým ostruhovitým výběžkem, na špičce s tuhou hyalinní osinkou. Květonosné lodyhy přímé, 10–20 cm vys. Květenství před rozkvětem přímé, složené zpravidla z 5 vijanů, na květních stopkách a kališních lístcích hustě drobně žláznaté. Květy na krátkých stopkách, s listeny, zpravidla 6četné; kališní lítky zelené, cípy úzce trojúhelníkovité, 6–7 mm dl.; korunní lístky přímé, úzce kopinaté, 9–12 mm dl., světle žlutobílé; nitky tyčinek bílé, prašníky žluté; plodolisty s čnělkou ca 2 mm dl. Měchýřky blanité, úzce válcovité, 7–8 mm dl. VI–VII. Chf.

$2n = 34, 68$ (extra fines)

Velmi zřídka pěstován a výjimečně zplaňuje na kamenitých nebo skalnatých svazích jako neoindigenofyt (Kokořín; Stříbro). Pochází ze stř. a v. Středozemí.

Poznámka: Z rodu *Petrosedum* se u nás pravděpodobně pěstuje ještě *P. forsterianum* (SM.) GRULICH (Syn.: *Sedum forsterianum* SM.) – panetřesk Forsterův. Tento druh se vyznačuje žlutými květy s hvězdovitě rozestálými korunními lístky, úplnou absencí listenů v květenství, které je před rozkvětem nicí, a nápadně růžicovitě shloučenými listy na konci sterilních výhonů. Pochází ze z. a jz. Evropy.

9. *Jovibarba* (DC.) OPIZ – netřeskovec, netřesk

Jovibarba (DE CANDOLLE) OPIZ Sezn. Rostl. Květ. Čes. 54, 1852. – Syn.: *Sempervivum* L. sect. *Jovibarba* DC. Prodr. Syst. Natur. 3: 413, 1828. – *Sempervivum* L. Sp. Pl. 464, 1753 p. p. – *Diopogon* JORD. et FOURR. Brev. Pl. Nov. 2: 46, 1868.

Lit: DOMIN K. (1932): Podrod Jovisbarba Koch rodu Sempervivum L. Rozpr. Čes. Akad. Věd Um., cl. 2, 42/29: 1–35. – PRAEGER R. L. (1932): An account of the Sempervivum group. London. – FAVARGER C. et ZÉSIGER F. (1964): Jovibarba. In: TUTIN T. G. et al., Flora Europaea 1: 355–356. Cambridge.

Vytrvalé trsnaté byliny, zpravidla s nadzemními výběžky. Sterilní rostliny se zkráceným, hustě olistěným stonkem, tvořící kompaktní, po odkvětu odumírající růžice. Listy masité, ploché, alespoň po stranách chlupaté, na vrcholu s tuhou ostrou špičkou. Spirálovitě olistěné květonosné lodyhy vyrůstají

Searchable PDF created by OCR.space (Free Version)